

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Семенюк доц., к.геогр.н. Семенюк Л.Л.

« 31 » серпня 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО
(шифр і назва навчальної дисципліни)**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки/спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична
робота
(назва освітньо-професійної програми)

Факультет природничо-географічний
(назва факультету)

Форма навчання денна, заочна
(денна, заочна)

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Географічне краєзнавство» для студентів, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія).

Розробники: **Мовчан Сергій Васильович**, викладач кафедри географії та геоекології
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від «_31_»_серпня__2020 року №_1__

Завідувач кафедри географії та геоекології

_____ *Семенюк* _____ Семенюк Л.Л.
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____, 20__ рік
 _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів денна форма – 3 заочна форма – 3	Галузь знань <u>01 Освіта</u> (шифр і назва)	<i>За вибором</i>			
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	Спеціальність/напрямок: 014 Середня освіта (Географія) (шифр і назва) Спеціалізація:	Рік підготовки			
		2-й		2-й	
Загальна кількість годин – денна форма – 90 год. заочна форма – 90 год.		Семестр			
		3-й	4-й	3-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції			
		20 год.	-	4 год.	-
		Практичні, семінарські			
		14 год.	-	4 год.	-
		Лабораторні			
		-	-	-	-
		Самостійна робота			
		56 год.	-	78 год.	-
		Індивідуальні завдання:			
		-	-	-	--
		Консультації			
				4 год.	
Вид контролю:					
залік	-	залік	-		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 60,71 %

для заочної форми навчання – 15,38 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – географічне краєзнавство є складовою частиною географічної науки усіма притаманними їй методами дослідження. Воно відіграє провідну роль в оволодінні учнівською молоддю взаємозв'язків між природою, населенням та господарством, пізнанні рідного краю, є запорукою вивчення та подальшого екологічно доцільного використання навколишнього середовища. Метою програми є набуття особистістю компетентностей у процесі занять географічним краєзнавством.

Завдання:

- навчальні: уміння вивчати особливості географії рідного краю, досліджувати та екологічно доцільно використовувати природні ресурси, особистісно сприймати об'єкти дослідження, досліджуваний матеріал;
- дослідницькі: оволодіння методами збору, обробки та інтерпретації краєзнавчої інформації;
- організаторські: володіння культурою спілкування, свідоме ставлення до власної безпеки та безпеки оточення, формування позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, колективізм, працелюбство, ініціативність, відповідальність та ін.);
- практичні: набуття досвіду участі у туристсько-краєзнавчих масових заходах, здатність до співробітництва, соціальна активність, збереження та примноження культури, звичаїв, традицій українського народу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

1. Загальні:

Системні компетентності:

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя;

ЗК5 – здатність застосовувати набуті знання на практиці, критично сприймати інформацію, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися та діяти в новій ситуації.

Інструментальні компетентності:

ЗК7 – навички використання інформаційних і комунікаційних технологій у процесі навчання або дослідження, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

2. Фахові компетентності спеціальності:

ФК4 – володіння методикою географічних та педагогічних досліджень, здатність виконувати польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причиннонаслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК14 – здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній та позашкільній діяльності.

3. Програмні результати навчання

Знання і розуміння

Уміння

Студент:

ПРН2 – описує основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН13 – виконує польові дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів, педагогічні дослідження, інтерпретує отримані результати досліджень, застосовує їх у професійній діяльності;

ПРНС1 – застосовує знання теоретичних основ рекреаційної географії, краєзнавства та туризму в професійній діяльності, характеризує закономірності просторової організації рекреаційних та туристичних ресурсів світу, окремих країн та України.

ПРНС2 – моделює, організовує та проводить краєзнавчотуристичні заходи, вміє розробляти туристські маршрути та тури відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці, основ гігієнічного та медичного забезпечення, особливостей фізичного розвитку учнів.

ПРНС3 – організовує шкільне та туристичне краєзнавство, проводить краєзнавчотуристичні дослідження своєї місцевості, збирає, упорядковує і використовує краєзнавчі матеріали, вміє працювати з різними джерелами краєзнавчої інформації

ПРНС4 – розробляє різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб, культури, релігії рекреанта, на підставі знань ресурсів рекреаційного регіону, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій; володіє методикою організації музейної справи

Програма навчальної дисципліни

Розділ I. Вступ. Історія становлення географічного краєзнавства

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Географічне краєзнавство»

Пізнавальне та практичне значення географічного краєзнавства. Спрямованість сучасного географічного краєзнавства на забезпечення гармонійного співіснування людини з природою. Джерела знань та методи досліджень у географічному краєзнавстві. Основні форми туристсько-краєзнавчої роботи. Значення туристської підготовки для краєзнавчих досліджень.

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
2. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Туристсько-краєзнавча робота у вищому педагогічному закладі: організаційні та методичні аспекти: навч. посібник. /О.В. Тімець, В.С. Серебрій, Ю.А. Грабовський, А.Л. Шипко. – Умань. Візаві, 2006.

Тема 2. Основні віхи розвитку географічного краєзнавства

Етап початкового пізнання природи, стихійно-описовий та цілеспрямовано-описовий етапи, становлення організаційних форм географічного краєзнавства. Ставлення людини до довкілля у різні історичні часи. Народні географічні знання, їхня тісна пов'язаність із духовним життям українців. Персоналії: П. Чубинський, В. Докучаєв, С. Русова, С. Рудницький, П. Тутковський, К. Дубняк, місцеві діячі географічного краєзнавства.

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
2. Савчук О.В. Краєзнавчий рух в Україні (кінець 50-х початок 90-х рр. XX ст.): Автореф. дис.. канд. істор. Наук: 07.00.01. – К., 1997.
3. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні. - Київ: Вища шк., 2002.

Розділ II. Організація краєзнавчої діяльності

Тема 3. Фізико-географічне положення краю. Природні комплекси

Фізико-географічне положення (ФГП). Край у системі географічних координат. Характеристика ФГП краю за картами. Поняття «природний комплекс» (ПК). Компоненти природи, які у поєднанні утворюють ПК. Загальне уявлення про різноманітність та ієрархію ПК. Типові ПК краю (огляд від рівня природних зон до фацій). Причини різноманітності ПК. Специфіка географічного та екологічного підходів до вивчення природних комплексів. Співвідношення ПК і екосистем. Антропогенні ПК, штучні екосистеми. Поняття «цінності природи». Характеристика основних суб'єктних цінностей природи. Самоцінність природи.

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. - 338 с.
2. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 4. Фенологічні спостереження

Сутність фенологічних спостережень, їхня спорідненість із географічним краєзнавством. Основні правила здійснення фенологічних спостережень. Фенологічні спостереження та народний хліборобський календар.

Література:

1. Клименко М.О., Прищепа А.М. Моніторинг довкілля. Підручник. – К.: «Академія», 2006.
2. Тімець О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 5. Геологічна будова, мінерали та гірські породи, рельєф краю

Геологічне минуле України, краю. Внутрішні та зовнішні процеси, якими зумовлені зміни земної кори. Мінерали та гірські породи, їхня генетична класифікація. Походження та просторова диференціація типових гірських порід краю. Роль живих організмів у формуванні гірських порід. Корисні копалини краю, закономірності їхнього розміщення. Методика проведення найпростіших геологічних досліджень: добір спорядження, вибір місцевості для огляду, правила запису польових спостережень та збору зразків. Рослинність як індикатор залягання гірських порід.

Література:

1. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
2. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. - 338 с.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 6. Метеорологічні спостереження. Особливості клімату краю

Опис погоди у системі краєзнавчо-географічних досліджень. Місцева метеослужба. Основні прилади для метеоспостережень, вимоги до облаштування метеомайданчика. Значення спостережень за погодою та її передбачення для туристських подорожей. Народні прикмети завбачення погоди, їхній зв'язок із хліборобським календарем. «Живі барометри» у природі. Клімат краю, його особливості та їхня обумовленість. Характеристика пір року, сезонного розподілу метеорологічних явищ. Поняття мікроклімату. Вплив людини на метеорологічні явища та клімат. Значення клімату для господарського та культурного життя місцевого населення.

Література:

1. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
2. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. - 338 с.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 7. Води краю. Гідрологічні спостереження

Програма вивчення річки як природного комплексного об'єкта. Методика гідрологічних досліджень на місцевих річках: вибір об'єкта, необхідне обладнання,

правила проведення досліджень, фіксація та обробка результатів. Гідрологічні показники як індикатори екологічного стану річки. Озера та болота краю (за наявності), їхня загальна характеристика, умови утворення, роль у природі, методика дослідження. Підземні води, джерела. Штучні водойми. Взаємовплив розміщення і стану водойм та життя людей у краї. Чинники негативного впливу на річки та інші водойми, вимоги водоохоронного законодавства. Місцеві гідрологічні пам'ятки природи, заказники тощо

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
2. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 8. Рослинність, тваринний світ, ґрунти рідного краю

Загальна характеристика рослинності краю, її змін у часі. Типові рослинні угруповання, види рослин, чинники їхнього поширення. Штучні насадження. Можливості дослідження рослинності під час подорожі. Тваринний світ краю: видова різноманітність та чисельність, їхні зміни в часі. Поширення різних видів відповідно до певних умов середовища існування. Методики вивчення тваринного світу під час подорожі. Ґрунт – «дзеркало ландшафту». Роль і значення ґрунту в біосфері. Типові ґрунти краю, їхні будова і склад, чинники утворення. Причини деградації ґрунтів.

Література:

1. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
2. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. - 338 с.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 9. Взаємопов'язаність природи, населення і господарства. Геоєкологічна ситуація у краї

Виникнення і розвиток основних населених пунктів краю, свого міста чи села. Вплив природних умов краю на систему розселення, традиційний тип житла, промисли та галузі господарства. Природа краю у культурі та мистецтві. Кількість, статева та вікова структура населення краю, свого населеного пункту. Динаміка кількості населення міста (села) в ретроспективі. Загальна характеристика зайнятості населення та господарства краю, свого населеного пункту. Зміна компонентів природи і ПК в цілому під впливом діяльності людини: огляд за історичний період, констатація сучасного стану. Геоєкологічний напрям у географічному краєзнавстві. Прості методики геоєкологічного моніторингу. Охорона природи у краї.

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
2. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

Тема 10. Масові туристсько-краєзнавчі заходи

Підготовка та здійснення туристсько-краєзнавчих мандрівок, підготовка до зльотів та змагань та участь у них, участь у конкурсах, природоохоронних акціях, відзначення дат екологічного календаря тощо.

Література:

1. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
2. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
3. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лб.	інд.	с. р.		л	п	лб.	к	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ I. Вступ. Історія становлення географічного краєзнавства												
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Географічне краєзнавство»	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Основні віхи розвитку географічного краєзнавства	8	2				6	8					8
<i>Всього за розділом I</i>		4	2			10	16	2				14
Розділ II. Організація краєзнавчої діяльності												
Тема 3. Фізико-географічне положення краю. Природні комплекси	10	2	2			6	10		2			8
Тема 4. Фенологічні спостереження	10	2				6	10	2				8
Тема 5. Геологічна будова, мінерали та гірські породи, рельєф краю	8	2				6	10		2			8
Тема 6. Метеорологічні спостереження. Особливості клімату краю	8	2	2			6	10				2	8
Тема 7. Води краю. Гідрологічні спостереження	10	2	2			6	8					8
Тема 8. Рослинність, тваринний світ, ґрунти рідного краю	8	2	2			4	8					8
Тема 9. Взаємопов'язаність природи, населення і господарства. Геоекологічна ситуація у краї	10	2	2			6	10				2	8
Тема 10. Масові	10	2	2			6	8					8

туристсько-краєзнавчі заходи												
<i>Разом за розділом 2</i>	46	16	12			46	74	2	4		4	64
Усього годин	90	20	14			56	90	4	4		4	78

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Предмет і завдання курсу «Географічне краєзнавство»	2	2
2	Тема 2. Фізико-географічне положення краю. Природні комплекси	2	2
3	Тема 3. Метеорологічні спостереження. Особливості клімату краю	2	
4	Тема 4. Води краю. Гідрологічні спостереження	2	
5	Тема 5. Рослинність, тваринний світ, ґрунти рідного краю	2	
6	Тема 6. Взаємопов'язаність природи, населення і господарства. Геоекологічна ситуація у краї	2	
7	Тема 7. Масові туристсько-краєзнавчі заходи	2	
Усього годин		14	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні форми туристсько-краєзнавчої роботи. Значення туристської підготовки для краєзнавчих досліджень	4	6
2	Народні географічні знання, їхня тісна пов'язаність із духовним життям українців. Персоналії: П. Чубинський, В. Докучаєв, С. Русова, С. Рудницький, П. Тутковський, К. Дубняк, їх внесок у розвиток краєзнавства	6	8
3	Специфіка географічного та екологічного підходів до вивчення природних комплексів. Співвідношення ПК і екосистем. Антропогенні ПК, штучні екосистеми.	6	8
4	Фенологічні спостереження та народний хліборобський календар.	6	8
5	Методика проведення найпростіших геологічних досліджень: добір спорядження, вибір місцевості для огляду, правила запису польових спостережень та збору зразків.	6	8
6	Значення спостережень за погодою та її передбачення для туристських подорожей. Народні прикмети завбачення погоди, їхній зв'язок із хліборобським календарем. «Живі барометри» у природі.	6	8
7	Чинники негативного впливу на річки та інші водойми, вимоги водоохоронного законодавства. Місцеві гідрологічні пам'ятки природи, заказники тощо	6	8
8	Роль і значення ґрунту в біосфері. Типові ґрунти краю, їхні будова і склад, чинники утворення. Причини деградації ґрунтів.	4	8
9	Зміна компонентів природи і ПК в цілому під впливом діяльності людини: огляд за історичний період, констатація сучасного стану. Геоекологічний напрям у географічному краєзнавстві.	6	8
10	Підготовка та здійснення туристсько-краєзнавчих мандрівок, підготовка до зльотів та змагань та участь у них, участь у конкурсах, природоохоронних акціях	6	8
ВСЬОГО		56	78

7. Індивідуальні завдання

1. Етапи розвитку туристсько-краєзнавчої діяльності.
2. Тенденції розвитку туристсько-краєзнавчої діяльності в XXI ст.
3. Основні форми організації краєзнавчої діяльності.
4. Напрями туристсько-краєзнавчої діяльності учнівської та студентської молоді.
5. Мета і завдання еколого-краєзнавчої стежки.
6. Особливості дослідження стану атмосфери під час краєзнавчих досліджень.
7. Дослідження рельєфу в процесі краєзнавчої роботи.
8. Історичні джерела в краєзнавчій роботі.
9. Методи дослідження рослинності під час краєзнавчих походів.
10. Основні етапи створення краєзнавчої експозиції.
11. Мета створення та основні завдання шкільних краєзнавчих музеїв.
12. Роль позашкільних установ в розвитку краєзнавчої діяльності учнів.
13. Моніторинг навколишнього середовища. Його суть та значення.
14. Біотичні ресурси, їх раціональне використання та охорона.
15. Екологічна безпека та її складові.
16. Показники, що характеризують стан навколишнього середовища.
17. Міжнародне співробітництво у сфері моніторингу навколишнього середовища.

8. Методи навчання

Під час викладання дисципліни «Географічне краєзнавство» застосовуються наступні методи навчання:

За джерелом знань

- Словесні (лекція, розповідь, пояснення);
- Наочні методи (ілюстрація та демонстрація);
- Практичні методи навчання (вправи, практичні роботи) – основні методи на практичних заняттях.

За типом пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;

Методи під час дистанційного навчання:

- телекомунікаційні (on-line лекції, практичні заняття та консультації, самостійна робота студентів з використанням освітніх платформ (Zoom, Moodle) та месенджерів (Viber, Messenger).

9. Методи контролю

Поточний контроль:

- поточне опитування (усне і письмове) та тестування;
- оцінювання виконаних практичних робіт;
- контрольні роботи (за розділами);
- контрольні заходи (опитування, тестування, контрольні роботи) з використанням платформи Zoom, та месенджерів Viber і Messenger.

Підсумковий контроль – здійснюється у формі заліку. Підсумковий контроль відбувається за результатами діяльності студентів протягом семестру. За необхідності, студент має можливість збільшити підсумковий бал за рахунок виконання додаткових (індивідуальних)

завдань. При переході на дистанційне навчання підсумковий контроль проводиться із застосуванням платформи Zoom, та/або месенджерів Viber і Messenger.

Поточне оцінювання здійснюється на практичних заняттях, на консультаціях (при відпрацюванні пропущених занять) та під час контролю за самостійною роботою студентів.

Максимальний бал з кожно тему практичного заняття – 4 *бали*.

При оцінюванні усних відповідей та повідомлень студентів враховується:

- рівень осмислення навчального матеріалу;
- рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання додаткової літератури;
- порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

4 б. ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату географії населення та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань географії населення та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

3 б. ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знаомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з географії населення. Понятійно-термінологічний апарат географії населення майже не сформований, але студент в загальних рисах розкриває проблему, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, непослідовний, нелогічний. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер. Студент не здатен використовувати знання на практиці, навіть у знаомій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

1 б. ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з географії населення. Понятійно-термінологічний апарат географії населення не сформований, але студент розкриває окремі моменти проблеми. Виклад матеріалу не структурований, непослідовний, нелогічний. Відповідь має формальний характер. Студент не здатен використовувати знання на практиці. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання практичної роботи

5 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий рівень оволодіння уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Якісно та охайно виконаний графічний та картографічний матеріал. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер.

3 б. ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав всі завдання практичної роботи, але ½ з них виконана не досить якісно.

2 б. ставиться, коли студент якісно виконав ½ завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів уміннями аналізу, порівняння тощо. Картографічний та графічний матеріал відсутній або виконаний з помилками та неохайно. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/3 завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи.

Критерії оцінювання контрольної роботи

10 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми курсу географії населення, що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань географії населення та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

8 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, методологічних підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

6 б. ставиться, коли студент якісно виконав ½ завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

4 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Пр1	Пр2	Пр3	Пр4	Пр5	Пр6	Пр7	Контрольна робота	Самостійна робота	100
4	4	4	4	4	4	4	30	42	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995.
2. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. – К.: Видавництво Кондор, 2011. 338 с.
3. Савранчук Л.А. Туризм і краєзнавство. – Вип. 1.- Чернівці: Рута, 2004.
4. Савчук О.В. Краєзнавчий рух в Україні (кінець 50-х початок 90-х рр. ХХ ст.): Автореф. дис.. канд. істор. Наук: 07.00.01. – К., 1997.
5. Тімець. О.В. Краєзнавство і туризм. – К.: Знання, 1999.
6. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі / Ярослав Треф'як. – Івано-Франківськ, 2002. – 110 с.
7. Туристсько-краєзнавча робота у вищому педагогічному закладі: організаційні та методичні аспекти: навч. посібник. /О.В. Тімець, В.С. Серебряний, Ю.А. Грабовський, А.Л. Шипко. – Умань. Візаві, 2006.
8. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні. - Київ: Вища шк., 2002.

Допоміжна література:

1. Бровдій В.М., Гаца О.О. Екологічні проблеми України. – К.: НПУ, 2000.
2. Гавриленко О.П. Екогеографія України: навч. посібн. К., 2008.
3. Геренчук К.І., Раковська А.М., Топчієв О.Г. Польові географічні дослідження - К., 1975.
4. Кавиршин О.Г., Полонська Н.М. Актуальні питання екологічної освіти молоді в Україні // Вісник Донецького інституту соціальної освіти. Серія географія. – Т. VIII.- вип. 8.- 2012.- С. 14-17.
5. Клименко М.О., Прищепа А.М. Моніторинг довкілля. Підручник. – К.: «Академія», 2006.
6. Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя.- К.: Реф.- 1998.
7. Крачило М.П. Організація роботи з географічного краєзнавства і туризму.- К.: УМКВО, 1988.
8. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм.- К.: Вища школа, 1994.
9. Обозний В.В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі: навч. посібник-практикум. - К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998.
10. Прус І.Т. Краєзнавча робота в школі. – К.: Рад. школа, 1984.
11. Савчук М.В., Козловський О.Ю. Туристичні походи – один із шляхів екологічного виховання молоді. // Наука. Молодь. Екологія - 2005 (Зб. тез I міжвузівської науково-практичної конференції, 9-10 червня 2005 року). – Житомир: ВОД Житомирського ЦНТІ, 2005.
12. Совгіра С.В. Краєзнавчий підхід до екологічного краєзнавства. – К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998.
13. Україна. Туристична карта /1:1250000/, ДНВП «Картографія», 2008.

Інформаційні ресурси

1. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство [Електронний ресурс] - https://tourlib.net/books_ukr/petranivsky.htm
2. Краєзнавство. Журнал [Електронний ресурс] - http://nsku.org.ua/?page_id=5603
3. Національне географічне краєзнавство [Електронний ресурс] - <https://eprints.oa.edu.ua/2885/1/Mykola%20Kostrytsia.pdf>